Nr 1682

av herr Hugosson
i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:71 med förslag till lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429).

I Kungl. Maj:ts proposition 1974:71 har framlagts förslag till vissa smärre ändringar i rättshjälpslagen. Som departementschefen anför finns det sannolikt utrymme för förbättringar av själva lagstiftningen, men under den korta tid som gått sedan lagstiftningen trädde i kraft har någon fullständig utvärdering icke kunnat ske. Jag delar departementschefens uppfattning att en översyn av rättshjälpslagen bör komma till stånd sedan tillräcklig erfarenhet vunnits av dess tillämpning.

Oaktat den så aviserade översynen anser jag att, utöver de ändringar i lagen som nu föreslås i proposition 1974:71, bestämmelsen i 31 §, andra stycket, bör upphävas. Denna bestämmelse utgör enligt mitt förmenande en av rättshjälpslagens svagaste punkter.

Stadgandet i 31 §, andra stycket, har följande lydelse:

Vinner makar efter gemensam ansökan boskillnad eller äktenskapsskillnad och har ena maken åtnjutit allmän rättshjälp, skall rätten, om det ej med hänsyn till omständigheterna är obilligt, ålägga den andra maken att betala statsverket hälften av kostnaderna för rättshjälpen.

Bestämmelsen är direkt kopierad på 8 §, tredje stycket, lagen om fri rättegång, där det hette:

Vinna makar efter gemensam ansökan boskillnad, hemskillnad eller äktenskapsskillnad och har ena maken åtnjutit fri rättegång, skall rätten, där det icke med hänsyn till omständigheterna finnes obilligt, ålägga andra maken att ersätta statsverket hälften av de kostnader, som i första stycket avses.

När styrelsen för Göteborgs stads rättshjälpsanstalt bereddes möjlighet att avge remissyttrande, sades följande:

Paragrafen motsvarar 8 § 3 st. lagen om fri rättegång. Dessa bestämmelser ger i de flesta fall ett olyckligt resultat. Enligt styrelsen bör något återgäldande till statsverket i förevarande fall ej äga rum.

Om parterna enas om villkoren för t. ex. hemskillnad, kan gemensam ansökan komma till stånd. Har ena parten fri rättegång, skall motparten i princip återgälda hälften av kostnaderna för den fria rättegången till statsverket. Kan parterna icke enas t. ex. angående underhållsbidraget, måste stämning uttagas. Talan väckes och käranden beviljas fri rättegång. Svaranden inställer sig i rätten och medger samtliga yrkanden. Svaranden förpliktas ej i ett dylikt fall att återgälda någon del av kostnaderna för den fria rättegången. Förfarandet framstår som orättvist.

Jag vill peka på följande, som är en konsekvens av 31 §: Är makarna överens om äktenskapsskillnad kan det dömas till skillnad mellan dem på gemensam ansökan. Enligt gällande bestämmelse skall andra maken i princip förpliktas återgälda hälften av kostnaderna. Den som motsätter sig yrkandet angående äktenskapsskillnad, underhåll eller dylikt och inställer sig i rätten och där medger yrkandet blir *ej* återbetalningsskyldig. Detta har framstått och framstår som orättvist. Den "snälle" får betala. Den som bråkar slipper ifrån. Det strider mot sunt förnuft och framstår som orättvist.

Enligt rättshjälpslagen skall det i princip i övrigt inte föreligga någon återbetalningsskyldighet. Varje individ är en självständig person. Härtill kommer att återbetalningsskyldigheten kan bli högre än det kostnadsbidrag som vederbörande skulle utge om han sökt allmän rättshjälp. Ex: Ena maken saknar inkomst och skall ej betala något kostnadshidrag. Makarna enas om gemensam ansökan. Makarna har ett barn. Motparten har en inkomst på 32 900 kr. Hans kostnadshidrag enligt rättshjälpslagen utgör 60 kr. Han kommer med all sannolikhet att förpliktigas betala hälften av andra makens kostnadshidrag, ca 250 kr., vilket motsvarar en inkomst av 36 600 kr.

Numera är endast ett besked om att allmän rättshjälp beviljats tillgängligt i domstolen. Uppgifterna om parternas ekonomiska förhållanden är icke tillgängliga. Domstolen har nu inte någon egentlig möjlighet att få besked om motpartens inkomst och förmögenhet. På uppgiften till fri rättegång, som låg i rätten, fanns dessa uppgifter.

Domstolen brukar icke förpliktiga motparten att återgälda kostnader enligt rättshjälpslagen, om han har *eget ombud* eller om han har relativt svag ekonomi. Man har från DON:s sida rekommenderat att den advokat som ger in ansökan till rätten om möjligt skall lämna uppgift om motpartens ekonomiska förhållanden. Detta stöter emellertid ofta på stora svårigheter. Det är heller inte förenligt med god advokatsed att med förbigående av motparten hos dennes arbetsgivare begära upplysning om hans ekonomiska förhållanden. Dessutom skulle uppgiften att införskaffa upplysning om motpartens ekonomiska förhållanden försvåra ansökningsförfarandet om äktenskapsskillnad m. m. samt onödigt belasta den egna klientens kostnader.

Det är inte ovanligt att en motpart accepterar det yrkande som framläggs utan att lämna någon uppgift om sin ekonomi.

Varför skall återgäldande äga rum vid boskillnad men ej när det gäller äktenskapsförord? Man uppnår i huvudsak samma resultat.

En annan omständighet, som talar för att återbetalningsskyldigheten skall bort, är att det tar lång tid innan ett krav kommer. Det är då kronofogden som kräver för statens räkning. Detta framstår som mycket olyckligt. Man strävar ju inom äktenskapsrätten efter att göra förfarandet så smidigt och odramatiskt som möjligt. Skall man då plötsligt behöva blanda in kronofogden i ett ärende där makarna är överens om alla villkor? Detta har väckt en stark och berättigad irritation bland allmänheten. Många domstolar har också reagerat.

Med stöd av vad jag ovan anfört får jag hemställa

att riksdagen vid sin behandling av propositionen 1974:71 måtte besluta att bestämmelsen i rättshjälpslagen (1972:429) 31 §, andra stycket, utgår.

Stockholm den 2 april 1974

KURT HUGOSSON (s)